

Jos Werner: "Het komende jaar zal blijken of de ingezette gedragsverandering zich heeft doorgezet."

SDA houdt dierhouders en dierenartsen een spiegel voor

In 2008 ondertekenden 23 partijen uit de verschillende dierhouderijsectoren daartoe een convenant om het antibioticumgebruik in de dierhouderij terug te dringen. Tot de voorstellen uit het convenant behoorde het oprichten van een onafhankelijk instituut om het antibioticumgebruik in de dierhouderij transparant in kaart te brengen, normen vast te stellen en te 'benchmarken'. Het *Tijdschrift voor Diergeneeskunde* sprak met Jos Werner, voorzitter van het bestuur van de Stichting Diergeneesmiddelenautoriteit (SDA). "De SDA is mede geïnitieerd door de KNMVD, samen met de verschillende sectoren, en gaat op een wetenschappelijke manier te werk."

Tekst **Johan Klein Haneveld**

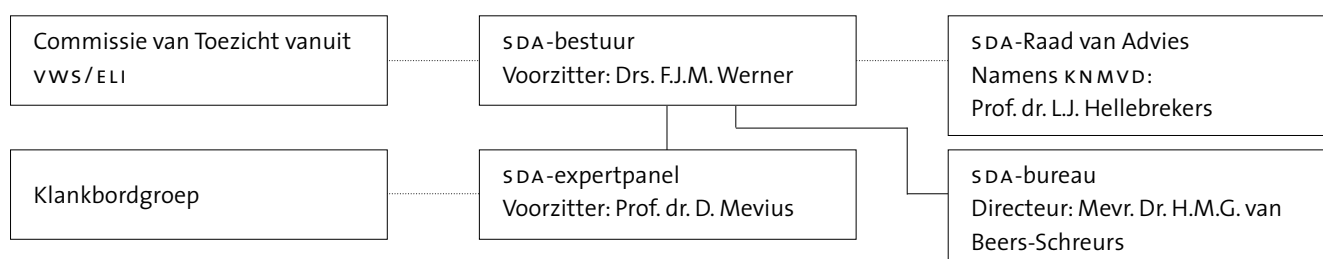
Beeld **Colijn van Noort**

Jos Werner heeft veel ervaring opgedaan als bestuurder, onder andere in de gezondheidszorg. Hij was al voorzitter van de Stuurgroep Antibioticaresistentie, en werd vervolgens ook gevraagd om voorzitter te worden van het bestuur van de Stichting Diergeneesmiddelenautoriteit. "Ik sta tussen de partijen in en probeer het vertrouwen van alle belanghebbenden te

behouden. Ik ben een bestuurder, je moet mij niet vragen naar medische details over antibiotica."

De SDA is een onafhankelijk instituut. "We zijn geen overheidsinstelling. Als autonome partij baseren wij ons op de recentste wetenschappelijke resultaten." Het SDA-expertpanel, onder voorzitterschap van prof. dr. Dik Mevius, onderzoekt welke veranderingen er nodig zijn om tot verantwoord antibioticagebruik te komen. "Zowel in het SDA-bestuur als in het SDA-expertpanel hebben deskundigen zitting uit zowel de veterinaire als de humane geneeskunde. Er vindt daardoor de juiste kruisbestuiving plaats." De benoeming van SDA-bestuursleden gebeurde op voordracht en met goedkeuring van de diersectoren, de KNMVD, EL&I en VWS. Werner vindt het verstandig dat KNMVD-voorzitter Ludo Hellebrekers destijds een deskundige uit de humane

Organigram SDA

Directeur sDA

Mw. dr. H.M.G. (Hetty) van Beers-Schreurs is per 1 juli 2012 benoemd tot directeur van de Stichting Diergeneesmiddelenautoriteit (sDA). Hetty van Beers verzorgt vanaf juli de dagelijkse leiding van het sDA-bureau, ontwikkelt beleidsvoorstellen en realiseert de uitvoering van het door het sDA-betuur vastgestelde beleid ten aanzien van het transparante en verantwoorde gebruik van diergeneesmiddelen -met name antibiotica- in de Nederlandse dierhouderij. "Wij zijn zeer verheugd dat Hetty van Beers deze uitdagende functie op zich wil nemen", verklaart Jos Werner. "Zij is uiterst deskundig en kan putten uit jarenlange ervaring en een groot netwerk in de dierhouderij." Hetty van Beers werkte voor haar benoeming als dierenarts varkensgezondheidszorg bij de Universitaire Landbouwhuisdieren Praktijk. Daarnaast was zij secretaris van de Werkgroep Varken van de Taskforce Antibioticaresistentie dierhouderij.

geneeskunde heeft voorgedragen, hoogleraar Medische Microbiologie J.E. Degener. "Daarmee liet hij zien dat de veterinaire sector de volksgezondheid serieus neemt."

Antibiotica

Het is ondertussen duidelijk dat de toenemende antibioticaresistentie een bedreiging is voor de volksgezondheid. "De schrik voor onbehandelbare ziekteverwekkers is diep in de samenleving voelbaar", meent Werner. "De publieke opinie heeft het onderwerp opgepikt en dringt nu aan op maatregelen." Van een veterinaire aangelegenheid is het terugdringen van resistentie nu vooral een volksgezondheidskwestie geworden. "De Tweede Kamer eist dat de minister van Volksgezondheid de verantwoordelijkheid neemt over het terugdringen van antibioticaresistentie, in plaats van de staatssecretaris van Landbouw."

"De dierhouderij is niet de enige factor die bijdraagt aan de bacteriële resistentie tegen antibiotica", stelt Werner. "Maar we weten dat Nederland vergeleken met andere landen in Europa een hoog gebruik van antibiotica heeft. Daarentegen is het humane antibioticumgebruik in Nederland het laagste van alle Europese landen. Deze discrepantie moet worden verkleind." Tot voor kort was er volgens hem nog veel onberedeneerd gebruik van antibiotica. "Helaas was antibioticumgebruik nog vaak een kwestie van gewoonte. Of mensen durfden niet een andere aanpak te proberen. Of ze dachten dat zoiets teveel kost." Maar Werner ziet beweging. "Het antibioticumgebruik staat overal in de dierhouderij op de

agenda. De partijen zijn zich bewust van hun verantwoordelijkheid en van de negatieve effecten die het uitblijven van actie zou hebben. Er wordt actief gezocht naar alternatieven, daar ben ik heel blij mee"

Transparantie

De sDA heeft onder andere als taak voor de samenleving, de politiek, en de sectoren inzichtelijk te maken wat er op dit moment wordt gebruikt aan antibiotica en hoe dit gebruik zich ontwikkelt. Daarvoor verzamelt zij gegevens over het antibioticagebruik op veehouderijgebruiken en

Dierenartsen en dierhouders moeten dezelfde basisgegevens invullen

het voorschrijven van antibiotica door dierenartsen. Werner: "Dierenartsen en dierhouders moeten dezelfde basisgegevens invullen. Die moeten ook in dezelfde gegevensbestanden worden opgenomen. We hebben na overleg met de KNMVD besloten dat VETCIS wordt gebruikt als portaal voor de sectoren om hun gegevens door te geven." De registratiesystemen moeten nog verder verbeterd worden. "Het is belangrijk dat de invoer betrouwbaar is – mensen moeten niet het systeem kunnen omzeilen."

Ondertussen heeft de sDA inzicht gekregen in de vier sectorale databanken en in de voorschrijfgegevens van dieren-

artsen. "We beschikken nu over al het belangrijke cijfermateriaal", verklaart Werner. Om te waarborgen dat er vervolgens goede conclusies worden getrokken, is KPMG Nederland ingehuurd om de databestanden te verbeteren. "KPMG is een onafhankelijk en betrouwbaar bedrijf, dat overal in de wereld gegevensbestanden controleert en verstand heeft van dit soort systemen." De data moeten worden gecontroleerd op de volledigheid, de tijdigheid (gegevens moeten niet een half jaar na dato zijn ingevoerd) en op juistheid (kloppen de doseringen, kloppen de definities, kloppen de categorieën?). Werner: "We moeten ervan kunnen uitgaan dat wat wij meten de juiste gegevens zijn."

Normering

Volgens het besluit van het ministerie van EL&I moest het antibioticumgebruik in de veehouderij in 2011 met 20 procent zijn

verminderd ten opzichte van 2009, en in 2013 met 50 procent. De sDA stelde benchmarkindicators op voor een verantwoord gebruik van antibiotica, uitgaande van de beleidsnorm. In juni zijn deze gepubliceerd. "Het gaat ons er niet om het antibioticumgebruik te verbieden", aldus Werner. "Uit het oogpunt van dierenwelzijn is het gebruik van antibiotica soms noodzakelijk. Ons standpunt is dat individuele zieke dieren altijd antibiotica moeten kunnen krijgen." De beoogde vermindering van 50 procent is gedifferentieerd naar de sectoren. "In de melkvee sector ligt het antibioticumgebruik heel anders dan bij pluimvee of varkens."

De sDA gaat dit jaar ook de kwaliteit

van het antibioticumgebruik monitoren. “Ons systeem kan het gebruik van verschillende antibiotica koppelen aan het aantal en het soort dieren op de bedrijven”, legt Werner uit. “We kunnen dus controleren of de juiste antibiotica worden ingezet.” Het uitgangspunt is het rapport van de Gezondheidsraad. “Antibiotica waarbij resistentie kan leiden tot grote problemen voor de volksgezondheid zullen als eerste worden genormeerd of verboden.”

Terugkoppeling

Dierhouders en dierenartsen kunnen zelf nagaan hoe dicht ze bij de normen zitten. “We gebruiken het stoplichtmodel”, legt Werner uit. “De benchmarkindicatoren zijn grenswaarden. Ze geven drie zones aan.” Is het antibioticumgebruik op een bedrijf lager dan de streefwaarde, dan zit het in de groene zone. Tussen de streefwaarde en de signaleringswaarde komt een bedrijf in het oranje. Komt het antibioticumgebruik daar boven uit dan komt men in de actiewaarde terecht en zit een bedrijf in het rood. Dan is acute actie noodzakelijk. “Bewustwording leidt tot gedragsverandering”, weet Werner. “Als je als dierhouder ziet dat jouw antibioticumgebruik heel hoog is, terwijl de meerderheid van de bedrijven met veel minder toe kan, kun je bij bedrijven die een laag of incidenteel antibioticumgebruik hebben nieuwe ideeën opdoen, bijvoorbeeld voor een hygiënische manier van werken.”

De sDA vergelijkt het gebruik van antibiotica met de benchmarkindicatoren en koppelt de resultaten terug aan de betrokken partijen. Werner: “Wij analyseren uitsluitend geanonimiseerde gegevens. De betrokken partijen hebben zelf de sleutel waarmee ze kunnen achterhalen om welke bedrijven of dierenartsen het gaat.” Als er bedrijven of dierenartsen zijn die naar verhouding veel antibiotica gebruiken, moet de betreffende sector in eerste instantie zelf actie ondernemen. “Iedereen krijgt een faire kans om maatregelen te nemen”, zegt Werner. “Maar als wij vaststellen dat er niets is gebeurd met onze resultaten, zullen we dat ook signaleren en rapporteren. Dan komen er andere mechanismes op gang. We vinden dat de betrokken partijen er tegen moeten kunnen de spiegel voorgehouden te krijgen.”

Vooruitzien

De beoogde reductie van het antibioticumgebruik van 20 procent in 2011 is behaald, blijkt uit de gegevens van de sDA. “Het is indrukwekkend hoe de houding van de partijen de afgelopen twee jaar is veranderd”, vindt Werner. “Twee jaar geleden was het nog ondenkbaar te praten over vermindering van het antibioticagebruik. Nu heeft iedereen de reductie van 50 procent geaccepteerd en blijkt die ook nog eens haalbaar te zijn.” De positieve instelling van alle betrokken partijen heeft er bijvoorbeeld toe geleid dat bijna 100 procent van de dierhouderijen en de dierenartsen meedoet aan de gegevensregistratie. Werner: “Het afgelopen jaar zijn er veel inhaalslagen geweest in de verschillende sectoren. We kunnen in onze signalering nu constateren dat de dekingsgraad goed tot zeer goed is.”

Maar dit succes wil niet zeggen dat er niets meer hoeft te gebeuren. “Het plukken van het laaghangende fruit is altijd heel makkelijk”, weet Werner. “Er heerst nu immers een ‘sense of urgency’. Het komende jaar zal blijken of de ingezette gedragsverandering zich doorzet.”

De rol van de dierenarts

Het terugdringen van het antibioticagebruik vereist de inspanningen van alle partijen in de keten, meent Werner. “Zowel de producent als de voorschrijver zijn erbij betrokken, maar ook de afnemer.” In de melkveesector spelen de melkfabrieken bijvoorbeeld een actieve rol. “FrieslandCampina zal geen melk meer afnemen van bedrijven die niet voldoende

antibioticareductie bewerkstelligen.” Ook financiers kunnen maatregelen tegen overmatig antibioticumgebruik bevorderen. Werner: “Rabobank laat parameters als antibioticumgebruik meetellen in de beoordeling van financieringsaanvragen”

Werner is daarnaast voorstander van de erkenning van de geborgde dierenarts in de melkveesector, en binnenkort ook de varkenssector. “Met deze systematiek maken dierenartsen duidelijk dat ze de hun verantwoordelijkheid serieus nemen.” Dierenartsen moeten in eigen kring maatregelen treffen, zodat collega's die niet voldoen aan de normen voor het voorschrijven bijvoorbeeld een rode kaart krijgen. “Als dierenartsen die beleidslijn inzetten, zal de samenleving zien dat de kwaliteit van dierenartsen gewaarborgd is.” Het is volgens Werner belangrijk dat de maatschappij vertrouwen houdt in de dierenarts. “Daarom moeten dierenartsen zorgen dat hun onafhankelijke rol als professional geborgd is. Zo hoeven dierenartsen zich niet te laten controleren door partijen van buiten, maar tonen ze wel aan de buitenwereld dat ze bereid zijn verantwoording af te leggen en zich te laten toetsen.”

Meer informatie: www.autoriteit-diergeneesmiddelen.nl

Internationale ontwikkelingen

De sDA beschikt over een zuiver gegevensbestand over het antibioticagebruik in de dierhouderij in Nederland. Dit systeem is uniek, stelt Jos Werner. “Naast Denemarken heeft men nergens anders in de wereld op deze manier inzicht in het antibioticumgebruik. Het is belangrijk dat er zo snel mogelijk internationaal afstemming plaatsvindt over definities en meeteenheden.” Het liefst ziet de sDA een uniformering van de Europese systemen, zodat de gegevens van verschillende landen kunnen worden vergeleken. “We zien allerlei initiatieven, bijvoorbeeld in België, Duitsland en Frankrijk. Ook de EU begint in beweging te komen.” Op het programma van de sDA staat een ‘invitational conference’ voor de experts over dit onderwerp.